Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
EVGENI TANCHEV
esitatud 15. juulil 2021 [1]

Kohtuasi C-725/19

IO
versus
Impuls Leasing România IFN SA

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia))

Eelotsusetaotlus – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 – Tõhususe põhimõte – Täitemenetlused – Riigisisene õigusakt, mis takistab kohtul, kellele on esitatud vastuväide sundtäitmisele, kontrollida lepingutingimuste ebaõiglust – Eraldi hagi olemasolu

I. Sissejuhatus

1. See eelotsusetaotlus, mille on esitanud Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia), puudutab nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes [2] tõlgendamist. Eelotsusetaotlus on esitatud täitedokumendina käsitatava liisingulepingu alusel algatatud sundtäitmismenetluse kontekstis.

2. Peamine käesolevas asjas tõstatatud küsimus seisneb sisuliselt selles, kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 välistavad liikmesriigi õigusakti, mis ei luba liikmesriigi kohtul, kes menetleb asja, milles tarbija vaidlustab sundtäitmise, kas omal algatusel (*ex officio*) või tarbija taotlusel analüüsida, kas lepingutingimused on ebaõiglased, sest liikmesriigi õiguses on tarbijal võimalik algatada eraldi kohtuasi, milles saab lepingut kontrollida, et teha kindlaks, kas see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.

3. Euroopa Kohus menetleb käesolevat asja paralleelselt nelja muu kohtasjaga (C-600/19, C-693/19, C-831/19 ja C-869/19), milles esitan oma ettepanekud täna. Need kohtuasjad põhinevad Hispaania ja Itaalia eelotsusetaotlustel ning puudutavad samuti samalaadseid ja potentsiaalselt tundlikke küsimusi seoses liikmesriigi kohtu kohustusega analüüsida omal algatusel (*ex officio*) lepingutingimuste ebaõiglust vastavalt Euroopa Kohtu praktikale, milles on tõlgendatud direktiivi 93/13 ja suhet riigisiseste menetluskordadega.

[1] Algkeel: inglise.

[2] EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 228.

4. Niisiis pakub käesolev kohtuasi Euroopa Kohtule võimalust kujundada oma kohtupraktikat direktiivi 93/13 ebaõiglaste lepingutingimuste kohtuliku kontrollimise alal kiirendatud menetluste suhtes, milles võlausaldajad püüavad liikmesriikides tarbijatelt võlgu tagasi saada.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

5. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, ei ole [riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“

6. Direktiivi 93/13 artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

B. Rumeenia õigus

7. Direktiiv 93/13 võeti Rumeenia õiguskorda üle 6. novembri 2000. aasta seadusega nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori) (*Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 560, 10.11.2000) (muudetud redaktsioonis).

8. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Codul de procedură civilă) praegu kehtivas redaktsioonis pärast muutmist seadusega nr 310/2018 [3] on artikli 713 lõikes 2 sätestatud:

„Kui sundtäitmise alus on muu täitedokument kui kohtulahend, võib vastuväite põhjenduseks tugineda täitedokumendist tuleneva nõude alust puudutavatele fakti- või õigusväidetele ainult juhul, kui seaduses ei ole ette nähtud ühtegi menetluslikku õiguskaitsevahendit, sealhulgas tavalist hagi, selle täitedokumendi tühistamiseks.“

9. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõikes 2 oli enne selle muutmist seadusega nr 310/2018 sätestatud:

„Kui sundtäitmise alus on muu täitedokument kui kohtulahend, võib vastuväite põhjenduseks tugineda täitedokumendist tuleneva nõude alust puudutavatele fakti- või õigusväidetele ainult juhul, kui seaduses ei ole ette nähtud eraldi menetluslikku õiguskaitsevahendit selle täitedokumendi tühistamiseks.“

[3] Seadus nr 310/2018, millega muudetakse ja täiendatakse seadust nr 134/2010 tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohta ning teisi normatiivakte (Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea altor normative act) (*Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 1074, 18.12.2018) („seadus nr 310/2018“), mis jõustus 21. detsembril 2018.

III. Faktilised asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

10. Eelotsusetaotluse andmetel sõlmisid Impuls Leasing România IFN SA (edaspidi „Impuls Leasing“) rahastajana ja IO tarbija ja kasutajana 20. augustil 2008 mootorsõiduki kasutamise liisingulepingu kestusega 48 kuud.

11. Pärast seda ei suutnud IO oma maksekohustusi lepingu alusel täita. 19. märtsil 2010 tagastas IO mootorsõiduki Impuls Leasingule. 29. juunil 2010 müüs Impuls Leasing selle sõiduki 5294,12 euro eest kolmandale isikule.

12. 15. oktoobril 2010 esitas Impuls Leasing kohtutäiturile IO vastu nende vahel sõlmitud liisingulepingu alusel sundtäitmise avalduse. Pärast seda, kui 5168,28 Rumeenia leu (RON) (umbes 1200 eurot) suurune summa oli tagasi saadud, lõpetati see sundtäitmismenetlus 16. novembril 2016 näiliselt põhjusel, et IO-l ei olnud enam arestitavaid varasid.

13. 26. märtsil 2019 esitas Impuls Leasing teisele kohtutäiturile lepingu alusel IO vastu täiendava sundtäitmisavalduse nõudega tasuda talle väidetavalt võlgnetavad ülejäänud nõuded summas 137 502,84 Rumeenia leud (ligikaudu 29 000 eurot).

14. Judecătoria Sectorului 2 București (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia) rahuldas 12. aprilli 2019. aasta kohtumäärusega sundtäitmise nõude selles summas, millele lisandusid täitekulud.

15. Kohtutäitur määras 8. mai 2019. aasta kohtumäärusega kindlaks täitekulud. See kohtutäitur tegi samal päeval täitetoiminguid, millest teatati IO-le.

16. IO esitas 24. mail 2019 Judecătoria Sectorului 2 Bucureștile (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus) sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi, paludes nendes menetlustes tehtud täitetoimingud tühistada ning ennistada olukord, nagu see oli olnud enne kõnealuse liisingulepingu sundtäitmist.

17. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et leping, mille alusel IO vastu täitemenetlus algatati, sisaldab teatavaid tingimusi, mida võiks käsitada ebaõiglasena vastavalt seadusele nr 193/2000, millega võeti direktiiv 93/13 üle Rumeenia õigusesse. Selle kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et lepingu punktis 10.9.1 on antud liisinguandjale õigus kasutaja poolt tasumisele kuuluva mis tahes rahasumma maksmisega hilinemise korral rakendada viivist 0,35% tasumata summast iga hilinetud päeva eest, mille alusel Impuls Leasing nõuab 116 723,72 Rumeenia leud (ligikaudu 25 000 eurot), kuigi lepingu kogumaksumus oli 9232,07 eurot. Lisaks juhib eelotsusetaotluse esitanud kohus tähelepanu sellele, et lepingu punkt 13 reguleerib kahju ulatust, mille hüvitamist võib liisinguandja nõuda juhul, kui kasutaja jätab lepingulised kohustused täitmata, ja et selle lepingutingimuse alusel nõuab Impuls Leasing hüvitist muu hulgas põhiosa eest summas 25 155,43 Rumeenia leud (ligikaudu 5300 eurot) ja tasumata arvete eest kokku summas 13 453,96 Rumeenia leud (ligikaudu 2800 eurot).

18. Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõike 2 alusel enne selle muutmist seadusega nr 310/2018 oli riigi kohtul lubatud sundtäitmisele vastuväite esitamise kontekstis kontrollida lepingutingimuste ebaõiglust, sest liisingulepingute puhul ei olnud ette nähtud eraldi menetluslikku õiguskaitsevahendit nende tühistamiseks selle õigusnormi tähenduses. Seevastu selle seadusega muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku praeguses redaktsioonis, mis on põhikohtuasjas kohaldatav, on see artikli 713 lõike 2 kohaselt nii

ainult juhul, kui ei ole ühtegi menetluslikku õiguskaitsevahendit niisuguste lepingute tühistamiseks, sealhulgas tavalist hagi. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kuna tarbija saab vastavalt seadusele nr 193/2000 esitada seda liiki tavalise hagi, mille alusel saab niisuguseid lepinguid kontrollida, et kindlaks teha, kas need sisaldavad ebaõiglasi lepingutingimusi, tähendab see, et riigisisene kohus ei saa enam kontrollida lepingutingimuste ebaõiglust sundtäitmisele vastuväite esitamise kontekstis.

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Euroopa Kohtu praktikat arvestades ei tohi liikmesriikide sundtäitmismehhanismid kooskõlas tõhususe põhimõttega muuta liidu õigusega tarbijatele antud õiguste kasutamist võimatuks või ülemäära keeruliseks ja et neid õigusi saab tõhusalt kaitsta ainult siis, kui liikmesriigi menetlussüsteem võimaldab lepingutingimuste võimalikku ebaõiglust täitemenetluste kontekstis kontrollida ka kohtu omal algatusel (*ex officio*). Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb seega, kas seadusega nr 310/2018 muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõige 2 on direktiiviga 93/13 kooskõlas, arvestades, et tarbijad on kohustatud esitama tavalise hagi, ilma et nad saaksid kasutada neile selle direktiiviga antud õigusi sundtäitmisele vastuväite esitamisega.

20. Neil asjaoludel otsustas Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus) põhikohtuasjas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas tõhususe põhimõtet arvesse võttes tuleb direktiivi 93/13/EMÜ tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid nagu kehtivad Rumeenia normid sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi vastuvõetavuse tingimuste kohta – tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Codul de procedură civilă, seadusega nr 310/2018 muudetud redaktsioonis) artikli 713 lõige 2 –, mis ei võimalda sundtäitmise lubamatuks tunnistamise menetluses tarbija taotlusel või kohtu omal algatusel kontrollida, kas täitedokumendiks oleva liisingulepingu tingimused on ebaõiglased, kuna on võimalik esitada tavaline hagi, mille alusel saab kontrollida, kas „tarbija“ ja „ettevõtja“ (vânzător sau furnizor) vahel sõlmitud lepingus on selle direktiivi tähenduses ebaõiglasi tingimusi?“

21. Euroopa Kohtule esitasid kirjalikud seisukohad Impuls Leasing ja komisjon. Need pooled, koos IO ja Rumeenia valitsusega osalesid kohtuistungil, mis toimus 27. aprillil 2021.

IV. Poolte seisukohtade kokkuvõte

22. IO sõnul on täitemenetlus kiirendatud, hagita menetlus, milles kohus otsustab sundtäitmise heakskiitmise seitsme päeva jooksul pärast nõude esitamist kohtumäärusega kinnisel istungil ja ilma pooli kohtusse kutsumata. IO rõhutab, et sundtäitmise heakskiitmise kohtumääruse vaidlustamiseks ei ole muid vahendeid peale vastuväite sundtäitmisele.

23. Impuls Leasing väidab, et küsimus on vastuvõetamatu, sest see puudutab riigisisese menetlusõiguse tõlgendamist, ja teise võimalusena, et seadusega nr 310/2018 muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõike 2 ja direktiivi 93/13 vahel ei ole vastuolu. Tema arvates ei piira vaidluse osapoolte võimalus kasutada tavalist hagi nende menetluslikke õigusi, ja arvestades Euroopa Kohtu praktikat, on liikmesriikide kohtutel õigus kontrollida omal algatusel lepingutingimuste ebaõiglust direktiivi 93/13 seisukohast, sealhulgas täitemenetluste kontekstis, ning seega on tarbijatele tagatud tõhus kaitse.

24. Rumeenia valitsus väidab, et direktiiv 93/13 ei välista vaidlusalust riigisisest õigusakti. Ta selgitab, et täitemenetlused viiakse läbi kohtuotsuse või täitedokumendi alusel, sealhulgas liisingulepingute alusel, nagu käesolevas asjas vaidlusalune leping.[4] Täitemenetluse algatamiseks teeb võlausaldaja avalduse pädevale kohtutäiturile ja see kohtutäitur taotleb sundtäitmise heaks kiitmiseks kohtumäärust, mille väljastab kohus. Kohus otsustab kohtumääruse üle lühikese tähtaja jooksul pärast hagita menetlust, ilma pooli kohtusse kutsumata. Selles kontekstis kohus kontrollib, et teatavad vorminõuded on täidetud, ja ta ei saa keelduda täitmisest põhjusel, et täitedokument sisaldab ebaõiglasi tingimusi.

25. Rumeenia valitsus juhib tähelepanu sellele, et võlausaldaja võib sundtäitmisele vastuväite esitamisega taotleda sundtäitmise heakskiitmise kohtumääruse tühistamist, milleks on kehtestatud 15-päevane tähtaeg. Kuna sellel kohtumäärusel ei ole *res judicata* seadusjõudu, saab seda vaidlustada, kui võlgnik esitab vastuväite, ja kuna lepingutingimuste ebaõiglusele ei saa tugineda, kaasa arvatud 15-päevase tähtaja sees, ei ole küsimust ka aegumisest. Seadusega nr 310/2018 tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõike 2 alusel ei saa tarbija, nagu võlgnik, tugineda sundtäitmisele esitatud vastuväites sellele, et lepingutingimus on ebaõiglane, sest ta saab esitada tavalise hagi, mis on eraldiseisev, aegumatu hagi, milles saab ebaõiglasi lepingutingimusi kohtulikult läbi vaadata. Selles hagis saab tarbija taotleda sundtäitmise peatamist, mis on asjaolu, mida Euroopa Kohus 6. novembri 2019. aasta kohtumääruses BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti ja Secapital[5] arvesse ei võtnud. Rumeenia valitsus kinnitab, et seda saab korraldada kiirendatult, kui tõendatakse kiireloomulisust, kusjuures tingimused, mille korral saab selles hagis sundtäitmise peatada, on samad nagu need, mille alusel saab selle peatada sundtäitmisele vastuväite esitamisega ja selles hagis toimub tagatise makse deponeerimine samamoodi nagu sundtäitmisele vastuväite esitamisel.

26. Komisjon väidab, et direktiiv 93/13 välistab vaidlusaluse riigisisese õigusakti. Tema arvates tekitab seadusega nr 310/2018 muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõige 2 olulise riski, et tarbijatel ei ole direktiiviga 93/13 tagatud kaitset. Kui tavalisele hagile ajalist piirangut ei ole, ei mõjuta see hagi täitemenetlusi, mida saab seega läbi viia enne, kui kohus on selles hagis teinud otsuse jätta ebaõiglased lepingutingimused kõrvale, ja kuigi tarbijal on võimalik taotleda selles hagis sundtäitmise peatamist, võivad tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 719 lõikes 2 sätestatud nõudega maksta tagatis, mis arvutatakse välja sisulise nõude väärtuse alusel, kaasneda tarbija jaoks suured kulud, mis võivad panna teda sellise hagi esitamisest loobuma. Nagu komisjon kohtuistungil väitis, on käesolevas asjas olukord halvem kui see, milles tehti 6. novembri 2019. aasta kohtumäärus BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti ja Secapital,[6] sest liikmesriigi kohtul ei ole üheski täitemenetluse etapis võimalike kontrollida, kas lepingutingimused on ebaõiglased, ja tarbija on kohustatud algatama eraldi menetlused, mis on vastuolus Euroopa Kohtu praktikas kehtestatud nõuetega.

V. Õiguslik analüüs

27. Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 koostoimes tõhususe põhimõttega välistavad liikmesriigi õigusakti, mis ei luba liikmesriigi kohtul, kes menetleb asja, milles tarbija vaidlustab sundtäitmise, kas omal algatusel (*ex officio*) või tarbija taotlusel analüüsida, kas

[4] Rumeenia valitsus märgib, et hiljutiste seadusemuudatustega, mis ei ole põhikohtuasjas *ratione temporis* kohaldatavad, on niisuguste liisingulepingute, milles kasutaja on tarbija, sundtäidetavus kaotatud.

[5] C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950.

[6] C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950.

täitedokumendiks oleva lepingu tingimused on ebaõiglased, sest tarbijal on võimalik algatada eraldi menetlused, milles saab lepingut kontrollida, et kindlaks teha, kas see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.

28. Nagu eelotsusetaotlusest nähtub, tekib see küsimus täitemenetluste menetluslikest korraldustest, nagu need on sätestatud Rumeenia õiguses, mille kohaselt pärast tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõike 2 muutmist seadusega nr 310/2018 (vt käesoleva ettepaneku punktid 8 ja 9) ei või kohus, kellele on esitatud vastuväide sundtäitmisele, enam lepingutingimuste ebaõiglust kontrollida, kuna on olemas eraldi hagi, mille tarbija peab esitama ja mis võimaldab ebaõiglaste lepingutingimuste kohtulikku kontrollimist direktiivi 93/13 seisukohast.

29. Käesolevas kohtuasjas tõstatatud küsimusele vastamiseks käsitlen kõigepealt argumente, mille esitas Impuls Leasing selle küsimuse vastuvõetavuse kohta (A osa). Seejärel võtan arvesse Euroopa Kohtu praktikat liikmesriikide kohtute poolt ebaõiglaste lepingutingimuste omaalgatuslikult direktiivi 93/13 alusel kontrollimise kohta (B osa) ja selles kohtupraktikas välja arendatud põhimõtete rakendamist käesoleva kohtuasja asjaoludele (C osa).

30. Selle analüüsi põhjal olen jõudnud järeldusele, et käesolevas asjas esitatud eelotsuse küsimus on vastuvõetav ja et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 koostoimes tõhususe põhimõttega välistavad niisuguse õigusakti, mis on käesolevas asjas kõne all.

A. Vastuvõetavus

31. Impuls Leasingu argumentide järgi on käesolevas asjas esitatud eelotsuse küsimus vastuvõetamatu, sest see puudutab liikmesriigi õiguse tõlgendamist.

32. Ma arvan, et need argumendid tuleks tagasi lükata.

33. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetluses, mis põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, üksnes liikmesriigi kohtul pädevus põhikohtuasjas fakte tuvastada ja hinnata ning riigisisest õigust tõlgendada ja kohaldada. Seega juhul, kui esitatud küsimus puudutab liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama.[7]

34. Kuna käesolevas asjas puudutab küsimus direktiivi 93/13 tõlgendamist, on Euroopa Kohtu pädevuses selle üle otsustada.

35. Seepärast leian, et käesolevas asjas esitatud küsimus on vastuvõetav.

[7] Vt 29. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, punkt 64).

B. Euroopa Kohtu praktika asjakohasus liikmesriikide kohtute poolt ebaõiglaste lepingutingimuste omaalgatuslikult kontrollimise suhtes

36. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 nõuab, et liikmesriigid näevad ette, et ebaõiglased tingimused lepingus ei ole tarbijale siduvad.[8] Selle direktiivi artikli 7 lõige 1 koostoimes selle direktiivi kahekümne neljanda põhjendusega kohustab liikmesriike sätestama piisavad ja tõhusad vahendid, et hoida ära ebaõiglaste tingimuste jätkuv seadmine tarbijalepingutes.[9] Kuna nende sätete alusel on välja arendatud ulatuslik kohtupraktika, toon välja sellest kohtupraktikast tulenevad põhimõtted – mille järgi liikmesriikide kohtud on kohustatud ja millises ulatuses nad on kohustatud kontrollima omal algatused, kas lepingutingimused on ebaõiglased –, mis on käesoleva asja analüüsimisel kõige asjakohasemad.

1. Liikmesriigi kohtute omaalgatusliku kontrollimise kohustuse olemasolu

37. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on direktiiviga 93/13 rakendatud kaitsesüsteemi puhul lähtutud eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem koostatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu.[10] Selleks et tagada direktiiviga 93/13 taotletud kaitse, saab sellist tarbija ning müüja või teenuste osutaja vahelist ebavõrdsust tasakaalustada ainult välise, lepingupooltest sõltumatu aktiivse sekkumisega.[11]

38. Seepärast on liikmesriigi kohus direktiiviga 93/13 tarbijatele antud kaitse aluseks oleva avaliku huvi laadi ja tähtsust silmas pidades kohustatud omal algatusel kontrollima, kas lepingutingimus on ebaõiglane, kas lepingutingimus on ebaõiglane, kui talle on teada selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, ning seda tehes tasandama tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahelise tasakaalutuse.[12] See kohustus kujutab endast nimelt meedet, mille abil saavutatakse direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 sätestatud tulemus, milleks on takistada, et ebaõiglased tingimused on tarbijatele siduvad, ja aidata kaasa selle direktiivi artikli 7 lõikes 1 märgitud eesmärgi saavutamisele, kuivõrd sellisel kontrollimisel võib olla hoiatav mõju, mis aitab tarbijalepingutes ebaõiglaste tingimuste kasutamise lõpetada.[13]

2. Riigisisese kohtute ex officio *kontrolli kohustuse ulatus*

39. Samavõrra väljakujunenud kohtupraktika kohaselt nõuab direktiiv 93/13 liikmesriikidelt, et nad näeksid ette mehhanismi, mis tagaks, et kõiki lepingutingimusi, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, saaks kontrollida, et hinnata nende võimalikku ebaõiglust.[14] Euroopa Kohus on

[8] Vt 27. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Dexia Nederland (C-229/19 ja C-289/19, EU:C:2021:68, punkt 57). Vt ka direktiiv 93/13, kahekümne esimene põhjendus. Nagu Euroopa Kohus on kinnitanud, on direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 imperatiivne säte, mille eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse. Vt 11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punkt 24).

[9] Vt 9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 52).

[10] Vt 27. juuni 2000. aasta kohtuotsus Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 25) ja 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 49).

[11] Vt 9. novembri 2010. aasta kohtuotsus VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, punkt 48) ja 11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punkt 25).

[12] Vt 4. juuni 2009. aasta kohtuotsus Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, punktid 31 ja 32) ning 4. juuni 2020. aasta kohtuotsus Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punkt 37).

[13] Vt 9. juuli 2015. aasta kohtuotsus Bucura (C-348/14, ei avaldata, EU:C:2015:447, punkt 42).

[14] Vt 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 44).

samuti rõhutanud, et nende kohtumenetluste eritunnused, mis toimuvad liikmesriikide õiguse alusel tarbijate ning müüjate või teenuste osutajate vahel, ei saa olla tegurid, mis võivad kahjustada õiguskaitset, mis peab olema tarbijatele direktiiviga 93/13 tagatud. [15]

40. Kuigi Euroopa Kohus on juba korduvalt ning direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 nõudeid arvesse võttes selgitanud viisi, kuidas liikmesriigi kohus peab tagama sellest direktiivist tarbijatele tulenevate õiguste kaitse, siis kuna see valdkond ei ole liidu tasemel ühtlustatud, kuuluvad ebaõiglaste lepingutingimuste hindamisele kohaldatavad menetlusnormid liikmesriikide õiguskorra alla, tingimusel, et need ei oleks vähem soodsad kui sarnaseid olukordi liikmesriigi õiguses reguleerivad normid (võrdväärsuse põhimõte) ning et need ei muudaks liidu õigusega antud õiguste teostamist praktikas võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte). [16]

41. Tõhususe põhimõtte kohta on Euroopa Kohus on otsustanud, et iga juhtumit, mille puhul tekib küsimus, kas mingi riigisisene menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle normi kohta menetluses, menetluse kulgu ja erisusi tervikuna, võttes vajaduse korral arvesse liikmesriigi õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid, nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse korrakohane läbiviimine. [17]

42. Lisaks on Euroopa Kohus leidnud, et asjaolu, et tarbija saab direktiiviga 93/13 tagatud kaitsele loota ainult siis, kui ta algatab kohtuasja, ei loeta iseenesest tõhususe põhimõttega vastuolus olevaks, kuna see kaitse põhineb eeldusel, et üks lepingupooltest algatab liikmesriigi kohtus kohtuasja. [18] Direktiivi 93/13 artikli 7 lõike 1 ja tõhususe põhimõtte seisukohast peavad piisavad ja tõhusad vahendid, mille eesmärk on lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, siiski sisaldama sätteid, mis võimaldavad tagada tarbijatele tõhusa kohtuliku kaitse, andes neile võimaluse esitada hagi vaidlusaluse lepingu peale, ka täitemenetluse staadiumis, ning seda mõistlikel menetlustingimustel nii, et tarbijate õiguste teostamise suhtes ei kehtiks tingimused, eelkõige tähtajad või kulud, mis vähendavad direktiiviga 93/13 tagatud õiguste teostamist. [19]

43. Täpsemalt on Euroopa Kohus otsustanud, et tarbijatele direktiivist 93/13 tulenevate õiguste tõhusat kaitset saab tagada üksnes tingimusel, et riigisisene menetluskord võimaldab maksekäsumenetluse raames või maksekäsu täitmise menetluses kontrollida omal algatusel, kas asjaomase lepingu tingimused on ebaõiglased. [20] Seega, juhul kui maksekäsu täitmise menetluse staadiumis ei ole ette nähtud ebaõiglaste lepingutingimuste *ex officio* kontrolli liikmesriigi kohtu poolt, tuleb riigisiseseid õigusnorme pidada direktiiviga 93/13 tagatud soovitud kaitse tõhusust kahjustavaks, kui neis normides ei ole nähtud niisugust kontrolli ette maksekäsu tegemise staadiumis või siis, kui niisugune kontroll on nähtud ette ainult juba tehtud maksekäsule vastuväite esitamise staadiumis, kuigi esineb arvestatav risk, et asjasse puutuv tarbija ei esita nõutud vastuväidet kas selleks ette nähtud iseäranis lühikese tähtaja tõttu või kulude tõttu, mida kohtusse pöördumine vaidlustatud võlasumma suurust arvestades kaasa tooks, või seetõttu, et riigisisestes õigusnormides ei ole nähtud ette kohustust, et tarbijale tuleb teha teatavaks kogu

15 Vt 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 50).

16 Vt 26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punktid 45 ja 46).

17 Vt 22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 53).

18 Vt 1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 63).

19 Vt 26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 57).

20 Vt 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punkt 44) ja 6. novembri 2019. aasta kohtumäärus BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti ja Secapital (C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950, punkt 25).

info, mis on vajalik, et ta saaks teha kindlaks oma õiguste ulatuse.[21] Direktiiv 93/13 välistab seega riigisisesed õigusaktid, mis lubavad maksekäsu tegemist ilma, et tarbijale oleks üheski menetlusetapis tagatud, et ebaõiglaste tingimuste puudumist lepingus kontrolliks kohus.[22]

44. Euroopa Kohus on samuti rõhutanud ajutiste meetmete tähtsust, sealhulgas eriti täitemenetluste peatamist, kus selline leevendus on vajalik vastavat asja sisulises menetluses arutava kohtu, kelle pädevuses on sundtäitmise aluseks oleva lepingutingimuse ebaõigluse kontrollimine, lõpliku otsuse täieliku toime tagamiseks.[23]

45. Näiteks 26. juuni 2019. aasta kohtuotsuses Kuhar,[24] otsustas Euroopa Kohus, et direktiiv 93/13 koostoimes tõhususe põhimõttega välistas riigisisese õigusakti, mille alusel ei olnud kohtul hüpoteegi realiseerimise menetluses valikuvõimalust kontrollida kas omal algatusel või tarbija taotluse alusel, kas lepingutingimused on ebaõiglased, ja selle alusel peatada taotletud sundtäitmise. Euroopa Kohus leidis konkreetselt, et tarbija võimalust taotleda sundtäitmise peatamist reguleerisid ranged menetlustingimused ja võlausaldaja nõudmisel tagatise maksmise nõue, mis muutis sellise peatamise saavutamise praktiliselt võimatuks, kuna oli tõenäoline, et kohustused täitmata jätnud võlgnikul ei ole vajalikke rahalisi vahendeid. Euroopa Kohus rõhutas veel, et asjaolu, et ebaõiglaste tingimuste kontrolli saab teha ainult tarbija algatatud kohtuasja sisulises menetluses arutav kohus, hiljem ja siis, kui see on kohaldatav, on ilmselgelt ebapiisav direktiiviga 93/13 ette nähtud tarbijakaitse täieliku tõhususe tagamiseks. Kuna sundtäitmist menetleval kohtul ei ole õigust sundtäitmist peatada, oli tõenäoline, et hüpoteegiga koormatud kinnisasja omandiõiguse üleminek toimus enne, kui kohus tegi tuvastusmenetluses kohtuotsuse, mille tulemuseks oli, et tarbija sai kaitse alles tagantjärele rahalise hüvitise kujul, mis oli mittetäielik ja ebapiisav ega olnud seega piisav ega tõhus vahend selleks, et lepingutes ebaõiglaste tingimuste jätkuv kasutamine direktiivi 93/13 artikli 7 lõike 1 alusel lõpetada.

46. Tuleks samuti teha selgeks, et 6. novembri 2019. aasta kohtumäärus BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti ja Secapital[25] puudutas sundtäitmismenetlusi Rumeenia õiguse alusel olukorras, mis tekkis enne tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõike 2 muutmist seadusega nr 310/2018. Selles kohtumääruses oli Euroopa Kohus seisukohal, et direktiiv 93/13 välistab riigisisese õigusakti, milles on sätestatud 15-päevane tähtaeg, mille jooksul võib tarbija sundtäitmisele vastuväite esitamisega tõstatada küsimuse lepingutingimuste ebaõiglusest, isegi kui riigisisese õiguse alusel pidi tarbija algatama eraldi menetlused, millele ei kehtinud mingeid ajalisi piiranguid, kuid mis täitemenetlust ei mõjutanud. Euroopa Kohus rõhutas, et kui täitemenetlus viiakse lõpule enne, kui kohus teeb otsuse eraldi menetlustes, siis annab see otsus tarbijatele ainult tagantjärele kaitse, mis ei ole direktiivi 93/13 seisukohast täielik ega piisav ning on seega vastuolus selle direktiivi artikli 7 lõikes 1 seatud eesmärgiga.

47. Järelikult tuleneb eespool viidatud kohtupraktikast, et liikmesriigid ei ole direktiiviga 93/13 kohustatud võtma ebaõiglaste lepingutingimuste kohtulikuks kontrollimiseks kasutusele konkreetset menetlussüsteemi, tingimusel, et nad täidavad liidu õigusest tulenevaid kohustusi,

[21] Vt 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus Danko ja Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, punkt 46 ja resolutsiooni punkt 2) ja 6. novembri 2019. aasta kohtumäärus BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti ja Secapital (C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950, punkt 26). Selles suhtes on Euroopa Kohus otsustanud, et suured kohtukulud võivad iseenesest tõenäoliselt panna tarbijaid loobuma sundtäitmisele vastuväite esitamisest või direktiivi 93/13 alusel õiguste jõustamiseks kohtuasja algatamisest. Vt 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punkt 68) ja 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punktid 98 ja 99).

[22] Vt 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus Danko ja Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, punkt 49) ja 6. novembri 2019. aasta kohtumäärus BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti ja Secapital (C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950, punkt 28).

[23] Vt 1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punktid 44 ja 45).

[24] C-407/18, EU:C:2019:537, eelkõige punktid 60–63 ja 68.

[25] C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950, eriti punktid 29–34.

sealhulgas võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtet ning seega tagavad, et liikmesriigi kohus teostab lepingutingimuste ebaõigluse suhtes kontrolli, olenemata menetlustest. Nimelt peab menetluses *ex officio* kontrolli teostama kas esimene kohus või teine kohus, kelle poole on pöördutud kas sundtäitmise asjus või sisulises kohtuasjas, mille võib algatada tarbija, kuni ei ole märkimisväärset riski, et tarbija ei vali konkreetset menetlusviisi, lõigates seega ära ebaõiglaste lepingutingimuste kooskõlas direktiiviga 93/13 kohtuliku kontrollimise võimaluse.

48. Neid Euroopa Kohtu praktikas välja arendatud põhimõtteid silmas pidades tulebki käesoleva kohtuasja asjaolusid analüüsida.

C. Euroopa Kohtu praktikas kujundatud põhimõtete kohaldamine käesoleva kohtuasja asjaoludele

49. Nagu eelotsusetaotlust ning Rumeenia valitsuse ja komisjoni seisukohtadest nähtub, on käesolevas asjas täitemenetlustel järgmised tunnused.

50. Esiteks on nende ühised jooned, et liikmesriigi kohus ei kontrolli täitemenetluses omal algatusel või tarbija taotluse alusel, kas lepingutingimused on ebaõiglased. Nagu Rumeenia valitsus märkis, ei või liikmesriigi kohus, kes teeb sundtäitmise heakskiitmise kohtumääruse, sundtäitmisest keelduda põhjusel, et lepingus, mis on täitedokumendiks, on ebaõiglasi tingimusi. Lisaks ei tohi liikmesriigi kohus seadusega nr 310/2018 muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõike 2 alusel menetluses, milles tarbija vaidlustab sundtäitmise, kontrollida kas omal algatusel või tarbija taotluse alusel, kas lepingutingimused on ebaõiglased.

51. Teiseks on tarbija kohustatud algatama eraldi menetlused, millele ei kehti mingeid ajapiiranguid, mistõttu liikmesriigi kohus ei saa täidedokumendiks olevat lepingut kontrollida, et teha kindlaks, kas see sisaldab ebaõiglasi lepingutingimusi.

52. Kolmandaks, sundtäitmist on võimalik peatada juhul, kui tarbija algatab eraldi menetlused.

53. Neljandaks ei toimu sundtäitmise peatamine, kuni kohus teeb eraldi menetluses lõpliku otsuse, automaatselt. Vastavalt komisjoni märkustele, millele Rumeenia valitsus vastu ei vaielnud, võib tarbija nendes menetlustes taotleda sundtäitmise peatamist, kuid üksnes seaduses sätestatud tingimustel, mis peavad olema täidetud, ja eelkõige nõutakse kiireloomulisuse tõendamist, kui peatamist taotletakse kiirkorras, koos tagatise maksmisega, mis arvutatakse välja sisulise nõude väärtuse alusel.

54. Kuna käesoleval juhul ei ole teavet, mis võiks tekitada kahtlusi võrdväärsuse põhimõtte suhtes, tuleb ainult kontrollida, kas kõnealune riigisisene õigusnorm on tõhususe põhimõttega kooskõlas.

55. Peaksin kohe alguses märkima, et Euroopa Kohtu praktika alusel on tõsiseid viiteid sellele, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 koostoimes tõhususe põhimõttega välistavad vaidlusaluse õigusakti.

56. Kõigepealt tuleks välja tuua, et liikmesriigi kohus ei kontrolli üheski täitemenetluse etapis omal algatusel ega tarbija taotluse alusel, kas täitedokumendiks oleva lepingu tingimused võivad olla ebaõiglased.

57. Seejärel näib, et on oluline risk, et asjaomased tarbijad võivad hoiduda sundtäitmise peatamise taotlemiseks eraldi menetlust algatamast kulude tõttu, mis menetlustega kaasnevad, või seetõttu, et nad ei ole oma õigustest teadlikud või ei oska oma õiguste ulatust hinnata.

58. Siinkohal näib mulle, et tarbija võib olla sunnitud sundtäitmise peatamise taotlemisest loobuma, kuna selleks tuleb maksta tagatis, mis arvutatakse välja sisulise nõude väärtuse alusel. Selliseid nõudeid võib pidada sellisteks, mis muudavad sellise peatamismeetme saavutamise praktikas sisuliselt võimatuks, kuna on tõenäoline, et tarbijal kui võlgnikul, kes ei suuda oma kohustusi täita, ei ole nõutud tagatise andmiseks vajalikke rahalisi vahendeid. Sellise nõude tulemuseks on tõepoolest see, et mida kõrgem on võlausaldaja taotletud nõude väärtus, mis võib põhineda väidetavalt ebaõiglastel lepingutingimustel – nagu ilmekalt näitab käesolev juhtum, mis hõlmab nõudeid, mis on tunduvalt suuremad kui lepingu kogumaksumus, nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus (vt käesoleva ettepaneku punkt 17) –, seda suurem on tõenäosus, et tarbija ei pruugi püüda sundtäitmist peatada või ei ole võimeline seda tegema.

59. Nendel asjaoludel, arvestades Euroopa Kohtu praktikat, nagu on viidatud käesoleva ettepaneku punktides 45 ja 46, näib minu arvates tõenäoline, et täitemenetlused viiakse lõpule enne, kui tehakse kohtu otsus eraldi menetlustes, mille tulemuseks on see, et asjaomased tarbijad saavad alles tagantjärele kaitse, mis on mittetäielik ja ebapiisav ega ole seega sobiv ega tõhus vahend ebaõiglaste lepingutingimuste ärahoidmiseks vastavalt direktiivi 93/13 artikli 7 lõikele 1. Seepärast jagan ma komisjoni seisukohta, et on reaalne oht, et ainuüksi eraldi menetluste abil on kohtu otsus, mis tehakse selle kohta, kas lepingutingimused on ebaõiglased, hilinenud ja ebatõhus.

60. Pealegi on tõsi, nagu märkis Rumeenia valitsus, et Euroopa Kohus ei kaalunud 6. novembri 2019. aasta kohtumääruses BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala Bucureşti ja Secapital[26] võimalust sundtäitmine peatada, nagu on märgitud selle ettepaneku punktis 46. See ei muuda minu arvates siiski fakti, et liikmesriigi õiguse alusel – milles selles kohtumääruses küsimust ei olnud – selles kohtuasjas ei kontrolli seda, kas täidedokumendiks oleva lepingu tingimused on ebaõiglased, liikmesriigi kohus täitemenetluse raames, vaid seda peab tegema alles hiljem, kui üldse, liikmesriigi kohus, kes teeb otsuse tarbija algatatud eraldi menetluses, ja seda tuleb seega pidada ilmselgelt ebapiisavaks selleks, et tagada direktiiviga 93/13 ette nähtud tarbijakaitse tõhusus.

61. Järelikult tuleks arvestada, et vaidlusalune liikmesriigi õigusakt on tõhususe põhimõttega vastuolus, kuna see muudab direktiiviga 93/13 tarbijatele antud kaitse tagamise võimatuks või ülemäära raskeks.

62. Seepärast järeldan, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 koostoimes tõhususe põhimõttega välistavad niisuguse riigisisese õigusakti, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

[26] C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950.

VI. Ettepanek

63. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia) eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõhususe põhimõtet arvestades tõlgendada nii, et need välistavad liikmesriigi õigusakti, mille alusel kohtul ei ole sundtäitmisele vastuväite esitamise kontekstis valikuvõimalust kas omal algatusel või tarbija taotluse alusel kontrollida, kas täitedokumendiks oleva liisingulepingu tingimused on ebaõiglased, sest tarbijal on võimalik algatada eraldi menetlused, milles saab lepingut kontrollida, et teha kindlaks, kas see sisaldab selle direktiivi tähenduses ebaõiglasi tingimusi.